

גיליון הורים פרשת וַיִּזְדַּבֵּר

בפרשה מספר נושאים מרכזיים :

צוואת יעקב ליוסף , ברכת מנשה ואפרים , הברכות לבני יעקב , צוואת יעקב לבניו , קבורת יעקב בכבוד מלכים ,
חששם של אחי יוסף מנקמה וצוואתו של יוסף

לקראת השבת מצורפים תשעה סיפורים (נעשה מאמץ להביא סיפורים על מנת שתהיה אפשרות לגוון ולהתאים את הסיפור לפי הצורך החינוכי
במשפחה או בכיתה)

סיפור א' – מדוע נדרש יעקב להשביע את יוסף שלא יקבור אותו במצרים

סיפור ב' – לדעת לשתוק זו חכמה

סיפור ג' – מחלוקת במערת המכפלה

סיפור ד' – סוף מעשה במחשבה תחילה

סיפור ה' – הסכם יששכר וזבולון

סיפור ו' – וַיֵּט שְׂכָמוֹ לְסָבֵל

סיפור ז' – קָלְלַת חַגְמָה לֹא תְבֵא

סיפור ח' – מקמץ לגופו ומפזר לאחרים

סיפור ט' – רע שממנו תצמח טובה!?

מומלץ לספר את הסיפורים עם המסר מוכן מראש ולהרחיב ולהתאים לצורך של הילדים במשפחה.
שבוע טוב ושבת שלום

סיפור א' לשולחן שבת

מדוע נדרש יעקב להשביע את יוסף שלא יקבור אותו במצרים? וכי יעקב יחשוש שיוסף לא יקיים את הבטחתו?
אלא שיעקב אבינו ידע שפרעה לא יתן ליוסף לעזוב את מצרים לקבור אותו במערת המכפלה, אלא אם כן יהיה ישא שבועה. ומובא
בגמ' מסכת סוטה לו:

יוסף הצדיק פתר את חלומות פרעה. פרעה, ששמח מפתרון החלומות אמר ליוסף: "וּבְלַעְדֶּיךָ לֹא יָרִים אִישׁ אֶת יָדוֹ וְאֶת רִגְלוֹ בְּכָל
אֶרֶץ מִצְרָיִם". אצטגניני פרעה נבעתו מהרעיון של פרעה ומיד פנו בתמיהה: "עבד שלקחו רבו בעשרים כסף תמשילוהו עלינו?"
אמר להם פרעה: גנוני מלכות אני רואה בו, בחכמה, גבורה ויופי.

אמרו לו: אם כן, נבחן אותו האם הוא יודע שבעים לשון. שכך אנו מודדים את המלך הראוי לשלוט. והרי אתה אדוננו מלכנו יודע
שבעים לשון ותבחן אותו בכל לשון. להצעה זו הסכים פרעה.

מיד בא המלאך גבריאל ולימד את יוסף שבעים לשון, אך יוסף לא הצליח לקלוט.

מה עשה המלאך גבריאל - מיד הוסיף לו אות אחת משמו של הקב"ה "ה" ויוסף למד מיד. שנאמר: "עדות ביהוסיף שמו
בצאתו על...מִצְרַיִם שָׁפַת לֹא יִדְעָתִי אֲשַׁמֵּעַ" (תהילים פא,ו)

פרעה החל לדבר עם יוסף בשבעים לשון. כל לשון שדיבר פרעה עם יוסף, ענה לו יוסף באותה השפה.

לאחר שסיים פרעה לדבר עם יוסף בכל שבעים הלשונות ועורר את התפעלות פרעה והאיצטגננים, פנה יוסף אל פרעה בלשון
הקודש, ביחידות ומבלי שאף אחד ישמע, ופרעה לא הבין את שפתו.

פרעה נחרד ופחד שיחליפו אותו ביוסף.

אמר פרעה ליוסף למד אותי שפה זו. לימד אותו ולא קלט. מיד השביע אותו: השבע לי שלא תגלה! ונשבע לו.

כשנפטר יעקב, רצה יוסף לעלות לקבור אותו במערת המכפלה. פנה יוסף לפרעה "אָבִי הִשְׁבִּיעַנִי לֵאמֹר הִנֵּה אָנֹכִי מֵת בְּקִבְרֵי אֲשֶׁר
פָּרִיתִי לִי בְּאֶרֶץ פְּנֵעַן". פרעה חשש שבני יעקב יעזבו את מצרים והברכה שהביאו איתם תיפסק ואמר ליוסף "לך התר שבועתך ע"י
חכמים!

ענה לו יוסף "אם כך, אתיר גם את שבועתי שנשבעתי לך.

נכנע פרעה ליוסף "עֲלֵה וקבור את אָבִיךָ בְּאֶשֶׁר הִשְׁבִּיעָךְ"

סיפור ב' לשולחן שבת

על מעלת השתיקה - לדעת לשתוק זו חכמה
בפרשת השבוע אנו למדים על מעלת השתיקה משני בני יוסף שלא דיברו בזמן שיעקב אבינו שיפיל את ידיו למרות שהבינו שיד ימין הונחה על ראש הצעיר ויד שמאל על ראש הבכור.
נלמד משל נפלא:
בעיר העתיקה בירושלים עמד ילד עם מגש ועליו כעכים חמים למכירה.
אחד הסוחרים זיהה שהמגש מזהב והוא עתיק ושוויו עצום, וכיוון שהבין שהילד שמחזיק בו איננו מבין את ערכו, אמר לו: "ילד, אם אתה רוצה אני אקח ממך את כל הכעכים עם המגש ואתן לך 100 שקל", הילד אמר בליבו אם הוא רוצה 100 כנראה זה שווה לפחות 200 והשיב בשלילה.
הוא החליט לבדוק עד כמה האיש רוצה את המגש ואמר לו אם אתה רוצה נעשה החלפה, תביא את החמור שלך וקח את המגש... האיש מיד הסכים ואז הבין הנער שמגש כזה כנראה שווה כמה אלפים... והוא סרב אלא אם כן איש שיחו יראה לו כיצד עושה חמור? ... והאיש החל לנעור כחמור...
הבין הילד שאם הוא מוכן בשוק הומה אדם לנעור כחמור, משמע שמה שבידו שווה כנראה כמה עשרות אלפים... והוא אמר לאיש: "תשמע, לא ככה, חמור עומד על שניים!?"
האיש מיד התכופף על ארבע והחל נוער בקולי קולות בזמן שתיירים מתקבצים ומצלמים ומסריטים את האיש... אמר אותו הנער אם זה מוכן לבזות את עצמו כך, משמע שיש לי כמה מליונים ביד...
אמר הילד לאיש: "שמע! אתה יכול לקום... אני עם חמורים לא עושה עסקים..."
חשב האיש ואמר לעצמו: "איזה טיפש אני, אילו הייתי שותק מההתחלה ורק שואל כמה הוא רוצה על המגש עם הכעכים, המגש היה אצלי כבר. נערתני כחמור - נשארתי חמור!"
כן הוא הנמשל:
לא פעם אנו נתקלים באנשים שיש לנו הרבה מה לומר להם... או בשעת קטטה ומריבה אנו חושבים שיש לנו מה להגיד... עלינו לדעת שלא תמיד כדאי לדבר. השתיקה במריבה לרוב היא זו שתביא לנו ברכה כיוון שבזמן מחלוקת, המילים לא נשקלות היטב ועלולות לגרום נזק יותר מתועלת.
גם מנשה וגם אפרים יכלו לדבר לפני הברכה אבל הם העדיפו לשתוק ולכן עד היום כל בית בישראל מברך את ילדיו בהם.

סיפור ג' לשולחן שבת

יעקב אבינו ע"ה עשה צבורין (ערמות) מכל נכסיו שרכש בחו"ל, כל כסף וזהב שהביא מבית לבן, עשה אותו כרי - ערימה ואמר לעשו (אחיו) טול את אלו בשביל חלקך במערה, כיוון שאין נכסי חוץ לארץ כדאין לי. שאל מה אתה רוצה הכרי הזה או הקבר הזה? לקח עשו את הכרי ויעקב לקח את מערת המכפלה.
ומובא בגמרא שלמרות ההסכם ביניהם, עשו עדיין רצה את מערת המכפלה.
"... כיון שהגיעו למערת המכפלה בא עשו והיה מעכב. עשו טען שמערת המכפלה שייכת גם לו. ואמר להם: קרית ארבע - ארבע זוגות היו: אדם וחווה, אברהם ושרה, יצחק ורבקה, יעקב ולאה. יעקב קבר את לאה בחלקו ומה שנשאר זה חלקי. אמרו לו: מכרת את חלקך ליעקב כשמכרת את הבכורה. א"ל: אמנם מכרתי את חלקי אך אנו שני אחים ואת הירושה מחלקים לשלושה חלקים, הבכור נוטל פי שניים וחלק אחד נוטל האחר. אמנם את חלק הבכורה מכרתי לאחי יעקב, אך האם גם את החלק הפשוט מכרתי? אמרו לו: כן. שהרי כתוב בתורה "בקברי אשר כריתי לי" אשר קניתי לי. אמר להם: תביאו שטר מכירה, אמרו לו: השטר נמצא בארץ מצרים. ומי ילך? החליטו שילך נפתלי שהוא קל רגליים כאיילה.
חושבים בן דן היה שם, והיה כבד שמיעה, כך שלא שמע את המשא ומתן בינם לבין עשו. שאל אותם: מדוע אתם מתעכבים מלקבור את המת? אמרו לו שעשו הרשע מעכב עד שיבוא נפתלי מארץ מצרים עם השטר. א"ל: ועד שיבוא נפתלי מארץ מצרים יהא סבא מוטל בבזיון?! לקח מקל והכהו בראשו, ויצאו עיניו ונפלו לרגליו של יעקב (מסכת סוטה יג.). בכך התקיימה נבואתה של רבקה אמנו: "למה אֶשְׁכַּל גַּם שְׁנֵיכֶם יוֹם אֶחָד"

סיפור ד' לשולחן שבת

יעקב אבינו מברך את בניו לפני מותו ובברכתו לראובן בנו בכורו אמר: "רְאוּבֵן בְּכֹרִי אֲתָהּ, פְּחִי וְרֵאשִׁית אוֹנִי, יְתֵר שְׂאֵת וְיִתֵר עֹז".
ראובן היה ראוי לזכות לבכורה, כהונה ומלכות, אך: "פְּחִזוּ פְּמִים אֶל תּוֹתֵר" - בגלל שנהג בפזיזות לאחר מות רחל אמנו (שהחליף מיטת בלהה במיטת לאה, כי רצה שיעקב יהיה באוהל לאה אמו, ואילו יעקב אבינו רצה אחרת) נלקחו ממנו הבכורה, הכהונה והמלכות. יוסף קיבל את הבכורה, לוי קיבל את הכהונה ויהודה את המלכות.

"סוף מעשה במחשבה תחילה" - הפזיזות גורמת לנפילות ולכן יש לנהוג תמיד במתינות ובסבלנות. צריכים אנו לחשוב ולבדוק טוב לפני כל מעשה. ומובא משל: לאדם אחד היה כלב ששמר על ביתו בנאמנות. לא פעם גרש מן הבית גנבים וחיות רעות. האיש לא חשש מעולם לעזוב את ביתו, ביודעו שכלבו ישמר עליו מכל משמר. פעם הלך האיש ליער לכרות עצים, והשאיר את בנו הקטן בביתו, כשהכלב עומד לשמור עליו. כשחזר האיש מהיער והתקרב לדלת ביתו, מצא כתמי דם גדולים על הרצפה. האיש נבהל וקרא בקול לבנו, אך הבן לא ענה. קרא שוב, ולא היה מענה. כשניגש למיטתו, הילד לא היה שם. בפנת החדר שכב הכלב שעל פיו היו כתמי דם. חשב האב שכלבו ה'נאמן' טרף את בנו. כעס האיש מאוד על הכלב, הרג אותו, וישב לבכות בקול בכי מר על מות בנו. לקול בכייתו התעורר הבן שנרדם על הספה, בא אל האב הנדהם וסיפר לו על החסד הגדול שעשה עמו הכלב היום. הוציא הילד את אביו החוצה והראה לו פגר של זאב מוטל על הרצפה בחצר. לולא הכלב שהציל את הבן משיני הזאב, לא היה עוד בנו בחיים. כעת לאב הפזיז כבר אין כלב נאמן שישמור לו על בנו.

סיפור ה' לשולחן שבת

"זְבוּלָן לְחוּף יָמִים יִשְׁפֵן ... וַיִּרְכָּתוּ עַל צִידָן" - שבט זבולון היה עוסק במסחר, היה עוסק ביבוא ויצוא דרך הים והיה מפרנס את בני שבט יששכר, שהיו עוסקים בתורה. על כך נאמר (דברים לג, יח): "שִׁמְחָה זְבוּלָן בְּצִאֲתָהּ, וַיִּשְׁשָׁכֶר בְּאַהֲלֵיהָ". ומדוע היה שמח ביציאתו למסחר? בגלל שהיו תומכים ומחזיקים ביששכר! זה היה סוד הצלחתם במסחרם. ומסופר על בני כפר אחד שבאו אל רבי יצחק מקובנא, וביקשו ממנו שימליץ להם על מועמד מתאים לרבנות בכפרם. רבי יצחק אלחנן המליץ להם על אברך תלמיד חכם וירא שמים. כאשר באו האנשים אל האברך להציע לו את המשרה, אמר להם שמצדו הוא מוכן, אך מכיוון שהוא מתגורר כעת אצל חמיו שתומך בו והוא סמוך על שולחנו, רוצה הוא לבקש ממנו את רשותו. כאשר שמע חותנו של האברך על ההצעה, אמר לו: "לשם מה אתה זקוק לזה? אם חסר לך כסף אני אוסיף לך, ובלבד שתישאר עמי ותמשיך ללמוד תורה בזכותי". חלפה שנה ובפני רבי יצחק אלחנן שוב נצבה משלחת, הפעם מעיירה חשובה, ושוב המעשה חזר על עצמו ולבסוף אותו אברך נשאר אצל חמיו. לאחר פרק זמן נוסף, הגיעה משלחת נכבדה מעיר גדולה וחשובה. אשת האברך רצתה מאוד שאביה הפעם יסכים, לכן גם היא נכנסה עם בעלה לשאול את אביה. הלה חזר על דבריו ושוב הבטיח להם תוספת על התקציב שהוא נותן להם, אך כאן התפרצה האשה ואמרה לאביה: "עד מתי תחזיק ותתמוך בנו? הגיע הזמן שנפרד ולא נהיה תלויים בך יותר!" האב אמר בשקט: "מי יודע מי מחזיק את מי!" כעבור כמה שבועות של הכנות, עזבו האברך ובני ביתו את העיירה, בעגלה עמוסה בכל חפציהם ומגמת פניהם אל העיר הגדולה. הם לא הספיקו להרחיק, ולפתע השיג אותם פרש בהול ובפיו בשורה מרה - אבי האשה שבק חיים בפתע פתאום! אז הבינו כולם את משמעות דברי האב: "מי יודע מי מחזיק את מי"...

סיפור ו' לשולחן שבת

יִשְׁשָׁכָר חֵמֶר גָּרָם רִבֵּץ בֵּין הַמְּשָׁפְתִים... וַיֵּט שְׁכָמוֹ לְסִבְלַת וַיְהִי לְמַס עֶבֶד" ידוע כי אדם שמתעניין על כתפיו עול כבד בניגוד לרצונו, אינו מטה את שכמו לסייע בידי מעניו, אך אם מרצונו החופשי מטה את שכמו, הרי זה מעיד כי נהנה לשאת את המשא! כאשר אדם מכיר בכך שהדרך היחידה לזכות להנאה, עונג, מנוחה וטובה גם בעולם הזה וגם בעולם הבא, הוא היא רק ע"י לימוד התורה, אז מרצונו מטה הוא שכמו לסבול עולה. והחפץ חיים שואל: מדוע נאמר לשון סבל על התורה?! הרי היא מתוקה מדבש ומנופת צופים? ועונה במשל: מעשה בסוחר גדול של אבנים טובות ומרגליות שיצא לאחת הארצות הרחוקות לקנות שם סחורה. הוא קנה סחורה בכל הכסף שייחד לכך, והשאיר בידו סכום עבור הנסיעה חזרה לארצו. בשעה שהלך לאכסנייתו לארוז את חפציו פגש אותו סוחר שהציע לו יהלומים מיוחדים ונדירים במחיר זול במיוחד, בגלל שעומדים להחרים לו את כל הסחורה ורוצה להפטר ממנה בכל מחיר. הראה לו הסוחר את הסחורה, ואורו עיניו. סחורה כה משובחת לא ראה מימיו. אך היות ונשארו לו רק מעט מזומנים לצורך חזרתו לביתו, חכך בדעתו האם להיענות להצעה המפתה. שקל בדבר והגיע לכלל מסקנה שאת הזדמנות חייו הוא לא מחמיץ. הוא שלשל לידי הסוחר את הכסף ולקח את הסחורה, צרר את האבנים היקרות בכיס מיוחד ופנה לחזור לביתו. מאחר ומוכרח היה לקמץ בהוצאות הדרך נאלץ להתאכסן באכסניות הפשוטות ביותר שלא כהרגלו, ישן על גבי הקרקע ואכל מאכלים פשוטים: לחם צר ומים במשורה. באחד הימים הזדמן סוחר עשיר לאכסניה בה שהה מיודעו, ובראותו את היהלומן, כמעט שהתעלף. נשתומם ולא האמין למראה עיניו, שאל אותו: "איך התגלגלת למקומות כאלה? האם ירדת מנכסיד?" ענה לו הסוחר: "הלא יודע כבודו כמה טרחת טורח האדם להרוויח מאות דולרים, וכאן צפוי לי רווח של מיליונים!", הוא פתח את צרור האבנים והראה את טיבה של הסחורה. עיניו של העשיר הסחורה. עיניו של העשיר הסתנוורו מהברק והוא אמר לחברו: "וודאי שלמען אוצר כזה כדאי

לשאת בכל העינויים הללו במשך זמן קצר, ובלבד לזכות אח"כ ברווח גדול. אך תאמר לי בבקשה, כפי שאני מכיר אותך, אתה מפונק מאוד, רגיל למעדני מלכים ואינך מסוגל לישון על מיטה שאין בה מזרון מיוחד. א"כ, כיצד אתה מסתדר בלי אוכל משובח ושאר התנאים שאתה רגיל להם?"

אמר לו הסוחר: "אכן, רעות רבות שבעה נפשי בנסיעתי זו, אולם, בכל פעם שגוברת עליי המצוקה, אני מוציא צרור זה, פותח אותה ומסתכל עליו. זה נותן לי כח להתגבר על הכל, ולדעת שבקרוב אחזור לביתי ואהיה העשיר הגדול ביותר! ואז מיד אני מתמלא שמחה וכח להמשיך הלאה.

סיפור ז' לשולחן שבת

המקלל מפסיד לעצמו

יצחק אבינו חי 180 שנה, ויעקב בנו חי רק 147 דהיינו: 33 שנים פחות. חז"ל מביאים שעל כל מילה שהתלונן בפני פרעה הורידו לו שנה אחת ("מעט ורעים היו...") ללמד שאדם צריך לקבל את הייסורים באהבה.

ורבינו יעקב בעל הטורים מביא סיבה שנייה לכך - שכיוון שקילל את רחל (כשלבן חיפש את התרפים אמר יעקב "אֲשֶׁר תִּמְצָא אֶת אֶלְהֵיךָ לֹא יִחְיֶה") ובעקבות כך מתה רחל.

מובא בספר משלי "קָלַלְתָּ חֲנָם לֹא תִבֹּא" כלומר אדם שמקלל סתם את חברו, הקללה תחזור אליו.

יעקב אבינו אמר: "לֹא יִחְיֶה" והמילה "יִחְיֶה" בגימטריה = 33. כלומר ירדו 33 שנים.

איש חכם, ישב תחת עץ. ניגש אליו בחור, אשר שמע כי האיש היה אדם בעל שיעור קומה. החליט הבחור לבחון את שליטתו העצמית של החכם.

עמד הבחור מול החכם והחל לקללו. הוא השתמש בכל מילות הגנאי הקיימות עלי אדמות - אך ללא הועיל. החכם לא הגיב...

לאחר זמן מה, התעייף הבחור המקלל והלך לדרכו. לאחר מנוחה קצרה, הוא חזר לסיבוב שני של קללות. הפעם הוא הוסיף קללות על משפחתו של החכם והטיח בו את כל מילות הפגיעה שיכל להעלות בדעתו. אך שוב, לא הייתה שום תגובה מהחכם.

הבחור התעייף מאוד, פנה לחכם ואמר: "אני קיללתי אותך בכל דרך שיכולתי לחשוב עליה, אך אתה לא החזרת לי כלל וכלל!?"

החכם הביט אליו למעלה וענה בשאלה: "אם מישוהו נותן לך מתנה, אך אתה מסרב לקבלה, אזי, אצל מי נשארת המתנה?"

"אצל האדם הנותן", השיב הבחור. "אם כן, אני מסרב לקבל את הגידופים שלך!", ענה החכם.

הסתובב הבחור והלך...

סיפור ח' לשולחן שבת

מקמץ לגופו ומפזר לאחרים

זכות מה זכה אֲשֶׁר לברכה כל כך גדולה בספר דברים ממש רבנו?! וכתב רש"י על הפסוק "וטובל בשמן רגלו" שהיתה ארצו

מושכת שמן כמעין. והוא מוסיף: ראיתי בספרי אין לך בכל השבטים שנתברך בבנים כאשר... ובמה זכה לזה? והתשובה היא: "

מֵאֲשֶׁר שָׁמְנָה לְחֶמוֹ וְהוּא יִתֵּן מֵעֲדָנֵי מְלֶךְ" ... וננסה להבין מה הקשר.

בגמרא ירושלמי, פסחים פ"ד מובא מעשה:

ר' עקיבא הלך עם חכמים לאסוף צדקה. הגיעו לבית אחד וכשרצו להיכנס שמעו את האב אומר לבנו - לך לשוק ותקנה את הירק הזול

ביותר שיש, וגם אל תקנה מהחדש אלא מהישן...

הבינו החכמים ודילגו על הבית שכן כנראה המצב שם קשה. כשחזרו, ראה אותם האב בשדה ושאל: "למה לא נכנסתם גם אלי!?"

סיפרו החכמים את אשר שמעו... אמר להם: "לא מה שביני למשפחתי, הוא ביני לבין הקב"ה! ומיד ביקשם לגשת לאשתו שתביא

להם סאה מלאה דינרי זהב.

כשהגיעו לפתח הבית פנו לאישתו וביקשו את סאת דינרי הזהב, שאלה האישה: "מה אמר לכם בעלי? סאה גדושה או מחוקה?" ולא

ידעו.

אמרה האישה: "אתן גדושה, ואם התכוון מחוקה, אוריד מכתובתי", שמע זאת בעלה והכפיל את כתובתה.

רבינו האלשיך הקדוש לומד מסיפור זה שהדרגה הגבוהה בצדקה היא שאדם נותן יותר ממה שמוציא על עצמו.

כן גם אצל אשר - "מֵאֲשֶׁר שָׁמְנָה לְחֶמוֹ וְהוּא יִתֵּן מֵעֲדָנֵי מְלֶךְ" בשביל עצמו הספיק לו ארוחת לחם שמנה, אבל לאחרים נתן מעדני

מלך...

סיפור ט' לשולחן שבת

רע שממנו תצמח טובה!?

לאחר פניית אחי יוסף למחילה עונה להם יוסף " ... אֵל תִּירָאוּ כִּי הִתַּחַת אֲלֵקִים אָנִי. וְאַתֶּם הִשְׁבַּתֶּם עָלַי רַעַה אֲלֵקִים הַשְׁבָּה לְטִבָּה ... "

. מה כוונתו שאמר " כִּי הִתַּחַת אֲלֵקִים אָנִי!?"

אחת התשובות לשאלה זו ביארו לנו "בעל העקידה" והמלבי"ם:

אמר יוסף לאחיו " אל תיראו " , כיון שאין ביכולתי להתנקם בכם . שאפילו אם נאמר שמותר לי לעשות לכם רעה, אבל לא יותר ממה שאתם עשיתם לי והנה אתם עשיתם לי רעה שגרמה לטובה, ואם אני רוצה להתנקם עלי גם כן לעשות רעה שתגרום לכם לטובה אך דבר זה אין ביכולת אדם לעשות רק אלוקים לכן אמר " כִּי הִתַּחַת אֱלֹקִים אָנֹכִי " ובספר "פרדס יוסף" הביא סיפור שממחיש זאת יפה:
מעשה בנפוליאון בונפרטה קיסר צרפת, שהיה הולך וכובש מדינה אחר מדינה, והנה בעת עומדו להילחם עם מלכות רוסיה, הגיע אל עיר אחת אשר הייתה מבוצרת מאד, ולא עלה בידו להבקיע את חומת העיר.
על כן בנה עליה מצור סביב והקיף את העיר בחילותיו, אין יוצא ואין בא עד שייכנעו אליו, וכל צבאותיו התחפרו סביבות העיר וישבו שם ימים רבים.
לאחר תקופה ממושכת ללא כל הכנעה, כמה מקציניו פנו בדרישה לנפוליאון לנטוש את המערכה ולשוב אל ביתם. הציע נפוליאון שהוא בכבודו ובעצמו עם מפקד הגדוד יכנסו לעיר בלבוש כפריים חקלאים וירגלו את העיר. וכן עשו.
נפוליאון ומפקד הגדוד נכנסו לעיר והתחילו לרגלה.
בדרכם הגיעו לבית מרזח ששם נמצאו אנשי צבא רוסיה. נכנסו לשם ישבו ליד שולחן בקצה המרזח והזמינו יין כמו כולם, ושמו אוזנם כאפרכסת לשמוע שיחת החיילים.
הם שמעו אותם משיחים כי המצב הכלכלי בעיר ללא נשוא, והרעב כבד עד כי עוללים שאלו לחם ופורש אין להם, ולא נשארה להם ברירה כי אם להיכנע בפני צבא נפוליאון.
דברים אלו הרנינו את ליבו שלנפוליאון והמפקד אשר איתו.
לפתע הסתכל בהם חייל רוסי אחד, והכירו שהוא נפוליאון, ויאמר אל חבריו: "הביטו אל הכפרי היושב בקצה החנות, זהו נפוליאון שצר עלינו את העיר!". ויחרדו ליבותם של נפוליאון והמפקד כי בעוד כרגע קט יתפסו ברשת אויביהם, אולם, למזלם דבריו לא נתקבלו באוזני שומעיו.
המפקד שליווה את נפוליאון ברצותו להסיר כל ספק, טיכס עצה האיך יגרום להם להבין שטעו, קם ופקד בקול נגיד וציווה את נפוליאון להגיש לו כוס שכר.
נפוליאון הבין מיד וניגש אל המוזג להביא את מבוקשו, בהגישו את הכוס עשה תנועה רשלנית, וכוס השכר נפל ונשפך על בגדי המפקד, המפקד קם בחמת זעם והכהו והפילו לארץ וצעק עליו: "שוטה, מה עשית?! ויננס נפוליאון ויצא החוצה.
כשנמלט נפוליאון ניגש המפקד למוזג ושילם לו על ארוחתם, בעודו שומע איך חבריו של החייל הרוסי לועגים לו באומרם אליו, אילו היה זה נפוליאון, מי היה מעזי להרים יד עליו ולהכותו כאחד הריקים?...!
ויהי בהגיעם חזרה למחנה, נפל המפקד אל רגליו ויבקש על נפשו שימחל לו על מעשיו, כי הוראת שעה הייתה לכל ייפול הקיסר ביד שונאיו.
ויען הקיסר ויאמר לו: "אילו יכולתי להענישך ולהשיב לך מידה כנגד מידה לתת לך מכות כאלו אשר יצילוך ממות ולהביאך לידי חיים טובים של מלך הייתי עושה זאת ברצון, כי כן עשית אתה, על ידי שהכיתני - הגעתי ממות לחיים טובים, והשבת אותי אל מלכותי, אבל מה אעשה ואין ביכולתי לעשות זאת...".
ויצו המלך והעלוהו בדרגה ונתנו לו מתנות רבות, וכעבור מספר ימים הובקעה העיר.
כן הוא גם בעניינינו:
זהו שאמר יוסף "התחת אלוקים אני?!!" הרי רק ביכולתו של הקב"ה לעשות רע שממנו תצמח הטובה.

מתכוננים לפרשה תשובות לשאלות :

צוואת יעקב ליוסף (מז, כח-לא)

בפרשה הקודמת למדנו שיעקב אבינו ירד למצרים כדי לראות את יוסף אחרי שנים ארוכות שלא ראה אותו.

1. כמה שנים חי יעקב אבינו ? כמה מתוכם חי יעקב אבינו במצרים ? (מז, כח)
2. כל פרשות התורה מופרדות על ידי רווח ביניהן. שונה פרשת ויחי שצמודה לפרשה הקודמת, פרשת ויגש, ללא כל רווח, כלומר "פרשה סתומה". מדוע? (רש"י. מז, כח)
3. יעקב אבינו ידע שיום מותו מתקרב ולכן קורא ליוסף. איזו שבועה משביע יעקב אבינו את יוסף ? (מז, כט-לא)
4. מדוע לא רצה יעקב להקבר במצרים (שלוש סיבות) ? (רש"י. מז, כט)
5. מדוע השביע יעקב את יוסף ולא את כל בניו ? (רש"י. מז, כט)
6. מתי אומרים על אדם שקרבו ימיו למות ? על מי עוד נאמר ביטוי זה ? (רש"י. מז, כט)
7. איזה מעשה נקרא "חֶסֶד וְאֱמֶת" ? מדוע נקרא כך ? (רש"י. מז, כט)
8. בהפטרה אנו קוראים על דוד המלך שקרב יום מותו ומצוה את שלמה בנו. כתוב עוד שני דברים המשותפים בין יעקב ויוסף ובין דוד ושלמה ? (בעל הטורים. מז, כט)

9. יעקב אבינו השביע את יוסף כדי שפרעה לא יוכל להפר את ההבטחה. מה עשה יעקב מיד אחרי שבועת יוסף ומדוע? (רש"י. מז, לא)

ברכת מנשה ואפרים (מח, איכב)

יעקב אבינו חלה ונטה למות. יוסף הגיע אל יעקב עם שני בניו, מנשה ואפרים.

1. מי הודיע ליוסף שיעקב חולה (שני פירושים)? (רש"י. מח, א)
2. מתי הודיע הקב"ה ליעקב אבינו שמנשה ואפרים יימנו כאחד השבטים? (רש"י. מח, ד)
3. יעקב הסביר ליוסף מדוע קבר את רחל אימו בדרך אפרת ולא במערת המכפלה? (רש"י. מח, ז)
4. מדוע שאל יעקב את יוסף "מי אלה" על מנשה ואפרים? (רש"י. מח, ח)
5. כיצד חזרה רוח הקודש ליעקב אבינו? (רש"י. מח, ט)
6. יעקב אבינו ביקש מיוסף להגיש אליו את בניו. יוסף שם את מנשה הבכור מול ימינו של יעקב ואת אפרים מול שמאלו, אך יעקב שָׁכַל אֶת יָדָיו וּמְבָרַךְ אוֹתָם בְּבִרְכָה: "הַמְלֵאךְ הַגָּאֵל אֶתִּי מִכָּל רָע יִבְרַךְ אֶת הַנְּעָרִים וַיִּקְרָא בְהֵם שְׁמֵי אֲבֹתֵי אֲבֹתָם וַיִּצְחָק". מדוע מוסיף יעקב "וַיִּדְגוּ לְרֵב בְּקֶרֶב הָאָרֶץ" (כדגים)? (רש"י. מח, טז)
7. יוסף ראה שיעקב שָׁכַל אֶת יָדָיו וּבִרַךְ אֶת מְנַשֶּׁה בִּידוֹ הַשְּׂמְאֵלִי. כיצד הסביר יעקב ליוסף את שיכול הידיים? (מח, יט)
8. במה אפרים יהיה גדול ממנשה? (רש"י. מח, יט)
9. מה משמעות ברכת יעקב: "בְּךָ יִבְרַךְ יִשְׂרָאֵל"? (רש"י. מח, כ)
10. רש"י מפרש את פסוק כב' בשני אופנים. השלם על פי פירושו (רש"י. מח, כב).

פירוש ראשון: שָׁכַם הִיא - יעקב לקח את שָׁכַם בזמן ש- פירוש שני: שָׁכַם הִיא - יעקב לקח את שָׁכַם בזמן ש- האמורי הוא פירוש "בְּחֻרְבֵי וּבְקִשְׁתֵּי" הוא - פירוש "בְּחֻרְבֵי וּבְקִשְׁתֵּי" הוא - ונקרא כן משתי סיבות: א. , ב.

מובא במדרש תנחומא:

"וַיִּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת בְּנֵי יוֹסֵף וַיֹּאמֶר מִי אֵלֶּה. אָמַר רַבִּי יְהוֹדָה בֶּר שְׁלוֹם, וְכִי לֹא הָיָה מְכִירָן, וְהָלֵא בְּכָל יוֹם וַיֹּסֵף יוֹסֵף וַיִּשְׁבֵּן וַעֲוֹסְקִין בְּתוֹרָה לְפָנָיו, וְעִכְשָׁו הוּא אוֹמֵר מִי אֵלֶּה. לְאַחַר שֶׁשָּׁמְשׁוּ אוֹתוֹ שֶׁבַע עָשָׂרָה שָׁנָה שְׁעָמַד בְּמַעְרָם, לֹא הִכִּירָן. אֵלֵא שְׂרָאָה לִירְבָּעָם בֶּן נָבֹט וְלֹאֲחָאָב בֶּן עֲמֵרִי שְׁעוֹמְדִין מֵאֲפָרַיִם עוֹבְדֵי עֲבוּדָה זָרָה, וְנִסְתַּלְקָה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ מִמֶּנּוּ. כְּשֶׁרָאָה יוֹסֵף כֵּן, מִיָּד נִשְׁתַּחֲוֶה בְּקֶרְקַע וּבְקֶשׁ רַחֲמִים לְפָנָיו הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְאָמַר, רַבּוֹן הָעוֹלָם, אִם הֵן רְאוּן לְבִרְכָה, אֵל תַּחֲזִירֵנִי הַיּוֹם בְּבִשְׁת פְּנִים. מִיָּד הִכְנִיס הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא רוּחַ הַקֹּדֶשׁ בְּיַעֲקֹב וַחֲזָר וּבִרְכָן."

ברכות יעקב לבניו (מט, איכב)

יעקב קרא לבניו כדי לספר להם את אשר יקרה באחרית הימים, ולברך כל אחד מהם לפני מותו. בברכותיו חיבר יעקב אבינו את העבר עם העתיד של כל אחד מהשבטים.

1. מדוע בסופו של דבר, לא גילה יעקב לבניו את הקץ? (רש"י. מט, א)
2. כתבו את שמות בני יעקב להם מתאימה כל ברכה (פשוט ורש"י מט, איכז): שמו מוכפל מספר פעמים בברכה ברמוז, בניו גיבורי מלחמה שיצאו למלחמה בזמן כיבוש הארץ לפני השבטים, וחזרו בשלום ללא שום פגע - גד נמשל לזאב, יחלק את שלל האויב. מרדכי ואסתר הם מזרעו, והם חילקו את שלל בית המך בנימין אחיו ישתחו לו, נמשל לאריה, מנהיגם של עם ישראל עד ביאת המשיח, נחלתו בארץ ישראל מלאה בייך יהודה היה קל רגלים כאיילה ומבשר בשורות טובות - נפתלי אומנות רציחה בידו, יעקב ביקש שלא ייזכר שמו עליו במעשה זמרי, מבני בניו יהיו עניים, סופרים ומלמדי תינוקות - שמעון עין הרע לא שולטת בזרעו, בנות מצרים צעדו על החומה לראות את יופיו, הקדים את אימו מפני עשו הרשע, ניצל מפני אחיו וזכה לברכות גדולות מאביו - יוסף ראוי היית לקבל כהונה ומלכות - ראובן נמשל לנחש בדרך, מגיבורי השבטים, מבני בניו היה שמשון שינקום בפלשתים - דן נחלתו מבורכת שמן כמעין, ומשמן זה היו מושחים את המלכים - אשר

נמשל לבעל עצמות חזקות, סובל עול תורה, יושב בערים קרובות לגבול ומקבל מיסים מהאויבים שהכניע - יששכר הוא ואחיו הרגו את כל אנשי שכם, יעקב ביקש לא להזכיר את שמו עליו במעשה קורח, לא נספר במנין השבטים - לוי ישכון בארץ בין שני חופי ים, מפרנס את אחיו העוסק בתורה - זבולון

3. מהם " כְּלֵי חָמָס " ? ממי חמסו האחים כלים אלה ? (רש"י. מט, ה)
4. מה משמעות המילים: " אֶסְרֵי לְגַפְּנֵי עֵירוֹ " ? (רש"י. מט, יא)
5. השלימו את הברכה ליוסף: " בֶּן עֵזְרָא... " (מט, כב)
6. יעקב אבינו כינה את האחים " בְּעֵלֵי חַצִּים ". באיזה חץ מדובר ? (רש"י. מט, כג)
7. ישראל נמשלו לחיות השדה. ציינו ארבע חיות המוזכרות בברכות יעקב לבניו? (מט, ג'כז)
8. יעקב אבינו ברח את בניו, אך אצל ראובן, שמעון ולוי לא מוזכרת ברכה אלא רק תוכחה. מנין לומדים שבנוסף לתוכחותיו גם ברח אותם ? (רש"י. מט, כח)
9. מה ציוה יעקב את בניו בסמוך למיתתו ? (מט, כט'לב)
10. "וַיֹּאסֶף רְגְלוֹ אֶל הַמֶּשֶׁה וַיִּנְוַע וַיֹּאסֶף אֶל עַמּוּיָו". איזו מילה לא נאמרה לגבי יעקב אבינו ? (רש"י מט, לג)

קבורת יעקב (נ, א'יד)

מיד במות יעקב, נפל יוסף על פני אביו, בכה עליו ונשק לו.

1. מה ציוה יוסף את הרופאים ? (נ, ב)
2. כמה זמן עבר עד השלמת החניטה ? (נ, ג)
3. כמה זמן בכו מצרים על מותו של יעקב ? מדוע בכו עליו ? (רש"י. נ, ג)
4. מדוע נאלץ פרעה להרשות ליוסף ללכת לקבור את אביו? (רש"י. נ, ו)
5. מי עלה עם יוסף לקבור את יעקב ? (נ, ז'ח)
6. היכן נעשה מספד גדול ליעקב ? כמה זמן נמשך המספד ? (נ, י)
7. מי הגיע למלחמה על מחנה ההלוויה ? מה מנע אותם מהמלחמה ? (רש"י. נ, י)
8. מי לא נשא את ארונו של יעקב ומדוע ? (רש"י. נ, יג)
9. יעקב ציוה את בניו לשאת את ארונו בסדר הליכה מיוחד. מתי סודרו שוב בני יעקב באותו סדר שהלכו במסע נשיאת ארונו של אביהם ? (רש"י. נ, יג)

פניית האחים אל יוסף (נ, טו'כא)

1. ממה חששו אחי יוסף לאחר מות אביהם ? מה גרם להם לחשוב כך ? (רש"י. נ, טו)
2. מה עשה יוסף בחזרה מארץ כנען שהגביר את חששם של האחים ? (בעל הטורים. נ, טו)
3. מה אמרו האחים ליוסף כדי למנוע את נקמתו בהם ? (נ, טז'יז)
4. מי נשלח לדבר עם יוסף בשם האחים ומדוע ? (רש"י. נ, טז)
5. מדוע אמרו האחים ליוסף דבר בשם יעקב אביהם, והלא יעקב לא אמר זאת ? (רש"י. נ, טז)
6. כיצד הרגיע יוסף את האחים ? (נ, יט)
7. מה הבטיח יוסף לאחיו ? (נ, כא)
8. אלו דברי שכנוע אמר יוסף לאחיו ? (רש"י. נ, כא)

צוואת יוסף (נ, כב'כו)

1. כמה שנים חי יוסף ? (נ, כב)
2. מה פירוש " בְּנֵי שְׁלֹשִׁים " ? (נ, כג)
3. מהו הציווי שציוה יוסף את בני ישראל בדומה לציווי שציוה יעקב אבינו ? (נ, כה)
4. מדוע השביע יוסף את אחיו ולא את בניו ? (בעל הטורים. נ, כה)